

Parvi refert an Moyses per seipsum historiam enarraverit, vel per scribas aut secretarios qui sub illius directione scripserint. Sed admitti non potest systema Richardi Simonis superius expositum, quia nullo nititur fundamento, constanti Judæorum et Christianorum traditioni adversatur, cum aliis monumentis quibus Pentateuchi aliorumque librorum Veteris Testamenti authenticitas probatur, conciliari non potest: unde *Bossuet* fortiter illud impugnavit statim atque in lucem prodiit, et communiter catholici ipsique protestantes illud procul rejecerunt.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE INTEGRITATE PENTATEUCHI.

Probavimus Moysen esse auctorem Pentateuchi: *nunc quaeritur* an ipsius opus huc usque integrum manserit. Duplex distinguitur adulteratio: una accidentalis et levis, quæ consistit in additione, omissione vel mutatione quorundam nominum, punctorum, virgularum aliorumve hujusmodi; et alia substantialis, quæ in eo sita est, ut aliquid addatur vel omittatur in doctrina, in institutis et in factis gravis momenti.

Fatemur Pentateuchum priorem non habere integritatem, et quasdam in eo subisse mutationes ignorantia; negligentia vel inadvertentia amanuensium; talis enim fuit sors omnium librorum, præsertim antiquissimorum, qui per tot sæcula non nisi manu scribi potuerunt: quæstio igitur est an Pentateuchus aliquam subierit mutationem essentialem in doctrina aut in factis alicujus momenti.

PROPOSITIO.

Pentateuchus nullam subiit mutationem essentialem, sive in doctrina, sive in factis.

Prob. Pentateuchus enim talem non subiit mutationem, si demonstretur illam fuisse omnino impossibilem: atqui pluribus invictis argumentis demonstratur talem mutationem fuisse omnino impossibilem.

1° Facta quæ referuntur in Pentateucho sunt inter se concatenata; doctrina cum miraculis, miracula cum legibus connectuntur, adeo ut alia ab aliis fulciantur vel supponantur: v. g. solemnitas Paschæ supponit miraculosum populi egressum ex Ægypto, festum Pentecostes locutionem Dei in Monte Sinai, serpens æneus murmuraciones Israelitarum adversus Moysen, etc.; at evidens est gravem mutationem introduci non potuisse in hujusmodi factis.

2° Quo magis notus est liber, eo difficilior est mutatio seu adulteratio: at Pentateuchus universo populo erat notissimus; illum quotidie præ manibus habere tenebantur sacerdotes, ut ritus et cæremonias sub gravibus poenis præscriptas religiose servarent ac explicarent; principes populi et magistratus, ut jus dicerent, patres-familias ut suas cognoscerent genealogias suisque fruerentur juribus; rex ipse illum propria manu scribere tenebatur, Deut. xvii, 18; quolibet septennio publice in concursu omnis populi legebatur; tanta veneratione servabatur, ut scirent Israelitæ, teste Josepho, quot vicibus et quo ordine eadem littera in toto Pentateucho adhiberetur: porro nemo non videt hæc omnia essentialem mutationem reddidisse omnino impossibilem.

3° Libri Josue, Judicum, Regum et cæteri tantam cum Pentateucho habent connexionem, ut simul corrumpi debuissent, omnia uniuscujusque libri exemplaria simul et eodem modo adulterare oportuisset: at illud fieri potuisset a quocumque etiam solertissimo impostore absolute repugnat; multa enim ubique sparsa existere debuerunt legis exemplaria.

4° Schisma populi sub Roboam magis impossibilem adhuc quamlibet corruptionem effecit; si enim Judæi Pentateuchum adulterassent, mox Samaritani reclamassent, et, vice versa, Judæi si Samaritani hujus generis mutationem inducere tentassent; aliunde nec Judæi exemplaria Samaritanorum habuissent, nec Samaritani exemplaria Judæorum. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. IV Regum, xxii, 8, et II Paral. xxxiv, 14, legitur Helciam, sacerdotem Domini, librum Legis in templo casu fortuito reperiisse et Josiæ statim deferendum curavisse. Pius rex jussit ut ille liber sibi legeretur; illum vero audiens expavit, flevit, scidit vestimenta sua dicens, II Paral. xxxiv, 21: *Magnus furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierint patres nostri verba Domini, ut facerent omnia quæ scripta sunt in isto volumine*; misit etiam ad prophetidem Oldam, ut per illam consuleretur Dominus. Unde sic efformatur argumentum: Ex præcedenti narratione constat unicum tunc exstitisse volumen Pentateuchi quod erat perditum, et Legem tunc penitus oblitam jacere: atqui Helcias volumen illud facile corrumpere potuit: ergo non constat Pentateuchum esse integrum.

R. 1°. *Nego maj.* Nam antequam ille liber reperiretur, jam cœperat Josias instaurare templum et omnia ad Legis præscripta adducere; nec igitur Lex nec ipsius præscripta in oblivionem penitus devenerant.

Et vero, sub impiis regibus Amon et Manasse, prædecessoribus Josiæ, multi Judæi remanserant fideles; absurde enim supponeretur cunctos fuisse prævaricatores; Deus contra Manassen locutus est *in manu servorum suorum prophetarum*, IV Regum, xxi, 10. Porro illi servi Dei et Judæi fideles exemplaria Legis conservare debuerunt.

Igitur admiratio Helciæ, stupor et fletus Josiæ non probant præfatum exemplar fuisse unicum, et totam Legem in oblivionem devenisse. Alio et verisimili modo explicari possunt; colligitur enim ex Deut. xxxi, 9 et 24, Moysen jussisse ut exemplar Legis propria manu sua scriptum in latere arcæ fœderis custodiretur, et quolibet septennio coram omni populo legeretur. Testatur Josephus, Antiq. l. 10, c. 3, illud religiose servatum esse usque ad tempora impii Manasses, quo regnante, una cum arca in secretiorum locum translatum esse, ut occultaretur; probabile est autem illud præcise volumen ab Helcia casu fortuito reperi- tum fuisse, cum efferrent pecuniam quæ illata fuerat in

templum Domini, II Paral. xxxiv, 14; nam hæc sunt ipsius textus verba: *Reperit Helcias sacerdos librum Legis Domini per manum Moysis*. Porro valde credibile est ingentem fuisse trepidationem Josiæ totiusque populi cum audierint verba hujus libri; tunc enim sibi repræsentabant ipsum Moysen eos objurgantem et graves pœnas, propter eorum peccata, nomine Dei minantem. Ergo.

R. 2°. *Nego min.* Etiamsi concederetur prædictum volumen unicum fuisse Legis exemplar, nihilominus Helcias illud corrumpere non potuisset. Nam 1° sacerdotes, levitæ, magistratus, patres-familias et omnes qui penitus Legem oblivisci non potuerant, statim reclamassent. 2° Samaritani ex multis annis a Judæis jam erant separati: ergo Helcias illorum Pentateuchum adulterare non potuisset: attamen eorum Pentateuchus idem est ac Pentateuchus Judæorum. Ergo, etc. Præcipua Pentateuchi facta reperiuntur etiam in libris Regum, Paralipomenon, Psalmorum, Prophetarum, etc. Helcias autem hos libros adulterare non potuisset. Ergo.

Obj. 2°. Ex lib. IV Esdræ xiv, 21 et 22, constat omnia Legis exemplaria in incendio Hierosolymitano periisse, et Esdram illa de novo scripsisse: ergo facile ea adulterare potuit.

R. *Nego ant.* 1° Quartus liber Esdræ est apocryphus, ac proinde nullius auctoritatis; nobis igitur nocere non potest. 2° Impossibile est omnia Legis exemplaria ita in incendio periisse ut nemo sciret quæ antea facta fuissent opera quemadmodum dicit textus, v. 21, nam omnia exemplaria non erant in templo, multa inter populum erant dispersa in cunctis urbibus, pagis et domibus. 3° Eodem tempore permulti Judæi erant in Babylonica captivitate, et ibi diu post incendium Hierosolymitanum commorati sunt: atqui Legem habebant, ut constat ex historia Danielis et Susannæ, ex Ezechiele, etc. 4° Exemplaria Samaritanorum in eodem incendio perire non potuissent. Ergo.

Frustra adhuc objicitur ex I lib. Machab. 1, 5, 6, libros Legis ex jussu Antiochi traditos fuisse et combustos; im-

possibile enim fuit, propter easdem rationes, cuncta exemplaria comburere.

Inst. Veteribus characteribus quibus utebantur Hebræi ante captivitatem Babylonicam, Chaldaicas litteras substituit Esdras: ergo a pari substantiam Pentateuchi aliorumque librorum corrumpere potuit.

R. 1°. *Negari potest ant.* Non constat enim Esdræ litteras Chaldaicas veteribus characteribus substituisse: 1° quia multi contendunt nullam hujusmodi factam fuisse mutationem, et Hebræos semper usos esse iis characteribus quibus nunc utuntur; 2° quia in hypothesis quod mutati fuerint characteres, et hoc probabilius nobis videtur, non ideo constaret Esdræ illius mutationis unicum esse auctorem; verisimiliter enim hæc mutatio eodem modo contingere debuit quo ejusdem generis mutationes apud alias gentes fieri solent, id est, non eodem tempore et ab unico auctore, sed sensim et sine sensu: v. g. unus scribendo his potius quam aliis utitur characteribus; alter postea iisdem utitur, quia sunt clariores, pulchriores, legentibus magis placent; alii deinde illos adoptant, et paulatim veteres characteres in oblivionem labuntur: sic apud nos modus scribendi et imprimendi plures subiit mutationes; sic Latinæ versiones quæ Vulgatam S. Hieronymi præcesserunt, ita oblitæ jacent, ut ne una quidem inveniri queat. Ergo.

R. 2°. *Nego conseq.* Nam Judæi qui, durante captivitate Babylonis, per septuaginta annos linguam Chaldaicam didicerant, characteres ejus linguæ et modum eam scribendi callere debent: facillime ergo his assuefieri poterunt in usu divinorum librorum; e contra, si qua ipsi proposita fuisset notabilis mutatio in doctrina, in legibus, in cæremoniis, etc., eam sine reclamacionibus non admisissent. Præterea, illæ mutationes in textu Samaritano non invenirentur; Samaritani quippe novos Judæorum characteres non admiserunt: a fortiori ergo graviores non admisissent mutationes. Ergo. Vide dissertationem D. *Catmet* de mutatione alphabeti sub Esdra.

Obj. 3°. Textus Hebraicus fere componitur ex litteris

consonantibus tantum quibus, loco vocalium, quædam addita sunt arbitraria puncta ad determinandum sensum verborum: porro qui hæc puncta instituerunt, totum sensum subvertere potuerunt. Ergo.

R. Nego min. Nam ante puncta Pentateuchus ab omnibus intelligebatur, quotidie legebatur non tantum a sacerdotibus, sed coram omni populo; quatuor versiones Græcæ, scilicet Septuaginta interpretum, Aquilæ, Symmachi et Theodotionis, Paraphrasis Chaldaica, versio Syriaca et nostra Vulgata, factæ sunt super exemplaribus punctis destitutis; siquidem puncta, juxta omnes, sancto Hieronymo sunt posteriora, et probabiliter non fuerunt in usu ante decimum æræ nostræ sæculum: prædictæ autem versiones perfecte sibi sunt concordantes, saltem quoad substantiam; earum igitur auctores textum Hebraicum punctis destitutum intelligebant, et nos etiam illum facile absque punctis intelligimus, sequendo methodum D. *Maslef* et patris *Houbigant*. Plurima quidem invenimus verba obscura, dubia, æquivoca: at nulla est æquivocatio vel incertitudo circa corpus doctrinæ et factorum. Ergo.

Obj. 4°. Ingens datur discrepantia, quoad chronologiam, inter diversos Pentateuchi textus. In Hebræo, a creatione usque ad diluvium 1656 numerantur anni, et 427 a diluvio usque ad vocationem Abrahamæ; in Samaritano, 1307 ante diluvium, et 1017 a diluvio usque ad vocationem Abrahamæ; in Græco Septuaginta interpretum, 2242 ante diluvium, et 1307 inter diluvium et vocationem Abrahamæ, Abraham itaque vocatus est anno mundi 2083 juxta textum Hebraicum et nostram Vulgatam ex illo conversam, 2324 juxta Samaritanum et 3549 secundum Græcum: at qui talis diversitas casui fortuito tribui non potest, ut ex lectione diversorum textuum patet: ergo Pentateuchus fuit adulteratus saltem in ea parte quoad substantiam, etc.

R. Toto concesso argumento, nihil adversum nos concludi potest; hæc quippe mutatio ut essentialis haberi non debet: in eo tantum consistit quod patriarchæ plus minusve vixerint antequam suum primogenitum haberent, et non impedit quin eadem sit doctrina, eadem sint miracu-

la, eadem leges et cæremoniæ, eadem omnino personæ et genealogiæ; atqui talis mutatio reputari non debet essentialis; quinimo probat nullam factam esse mutationem essentialem; si qua enim essentialis facta esset mutatio, quoddam saltem illius remaneret vestigium; porro nullum talis mutationis existit vestigium, sed perfectissima inter diversos textus reperitur uniformitas quoad substantiam. Ergo.

De hujusmodi chronologiæ discrepantia eodem modo judicavit Ecclesia. Licet enim in concilio Tridentino, sess. 4, tanquam veram et authenticam probaverit Vulgatam traductionem quæ textui Hebraico conformis est, commemorat tamen in Martyrologio, vigilia Nativitatis Domini, supputationem Septuaginta interpretum. Ergo.

Quo autem tempore, qua ratione, quo motivo, a quibus personis facta fuerit ista mutatio? Omnes eruditi fatentur has quæstiones insolubiles esse; existimat tamen *Duguci*, in Gen. t. 2, textum Hebraicum aliis textibus anteponendum esse, tum quia Ecclesia illum approbasse videtur, quando Vulgatam approbavit, tum quia est antiquior, tum quia in Synagoga et in vera Christi Ecclesia semper fuit in usu.

ARTICULUS TERTIUS.

DE VERITATE PENTATEUCHI.

Multum datur discrimen inter authenticitatem et veritatem alicujus libri. Liber enim potest esse authenticus et non verus; quia fieri potest ut scriptor sit deceptor vel deceptor, quod frequenter accidit. Itaque, authenticitate et integritate Pentateuchi demonstratis, nunc probandum est illum esse verum, id est, cuncta facta quæ in eo continentur vere contigisse. Inter facta quæ describit Moyses, alia ipsi erant cœva et alia respectu ipsius præterita. Facta prioris generis referuntur in Exodo, Levitico, Numeris et Deuteronomio; alia vero describuntur in Genesi. Nobis examinandum est 1º an vera sint facta quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris narrantur; 2º an quæ in Genesi referuntur.

PROPOSITIO PRIMA.

Vera sunt facta quæ in quatuor posterioribus Pentateuchi libris describuntur.

Prob. Vera sunt enim hæc facta si Moyses non fuit deceptor nec deceptor: atqui utrumque certissimum est.

1º *Moyes non fuit deceptor.* Innumera enim Moyses describit facta publica, sensibus obvia, sibi personalia quorum dicit se fuisse non solum testem oculatum, sed operatorem: at impossibile est illum fuisse deceptum circa talia facta; circa hujusmodi facta enim decipi non potuit quin fuerit plus quam fanaticus et extraordinaria correptus dementia: attamen, nedum fuerit fanaticus aut dementia correptus, patet ex ipsius scriptis, doctrina, legibus, etc. illum fuisse virum prudentem et sapientissimum, ut ipsi adversarii fatentur. Ergo 1º.

2º *Non fuit deceptor.* Si enim fuisset deceptor et facta quæ narrat finxisset, vel Hebræi cum illo in fraudem conspirassent, vel solus omnes decepisset: atqui neutrum dici potest.

1º Dicitur non potest Hebræos in fraudem cum illo conspirasse; absurdum est enim supponere tot hominum milia simul conspirasse in fraudem sibi inutilem: atqui omnes Israelitæ simul conspirassent in fraudem sibi inutilem, imo sibi nocivam et odiosam; multa namque referuntur facta genti Hebrææ probrosa, ut vituli aurei adoratio, actus idololatriæ in deserto, murmuraciones adversus Deum et Moysen, Moysis contra gentem objurgationes, etc.

Præterea, si Moyses et tota gens Hebræa simul in fraudem conspirassent, excogitassent facta antiquiora, obscura et vaga, non vero recentia, splendida, publica et circumstantibus gentibus tam nota ut fraus omnibus statim apparuisset. Ergo 1º.

2º Dicitur non potest solum Moysen fuisse impostorem et Hebræos decepisse. Nam 1º, secundum sanæ critices regulas, non licet sinceritatem alicujus scriptoris historici, sine rationibus positivis in dubium revocare. 2º Ut impo-